

Asia: VN/20657/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kirkkohallitus esittää asiassa pyydettyinä lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriölle seuraavan:

Esitysluonnoksessa ehdotetaan valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015, rahoituslaki) muuttamista siten, että kirkolle säädettyjen yhteiskunnallisten tehtävien hoidosta maksettavan rahoituksen in-deksikorotusta rajoitettaisiin vuosina 2024–2027 yhdellä prosenttiyksiköllä. Esitys pohjautuu pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan, jonka mukaan hallitus sitoutuu julkisen talouden tasapainottamiseen ja sen tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta kuudella miljardilla eurolla vaalikauden 2023–2027 ajan. Tämä merkitsee julkisen talouden menojen sopeuttamista, ja yhtenä sopeuttamiskeinona hallitusohjelmassa pidetään esityksen mukaisia toimenpiteitä.

Kirkkohallitus vastustaa ehdotettua rahoituslain muutosta ja katsoo, että se loukkaa kirkon jäsenten yhdenvertaisuutta suhteessa kirkkoon kuulumattomiin. Esityksessä tulisikin vahvemmin arvioida ehdotetun muutoksen vaikutuksia ottaen huomion perustuslain 6 ja 11 §. Viimeaikaisessa mediakeskustelussa hallituksen jäsenet ovat tuoneet esille, että hallitus sitoutuu vahvasti myös yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Rahoituslaissa säädetään valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle hautaustoimeen, väestökirjanpitoon sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimistojen ylläpitoon liittyviin laissa säädettyihin tehtäviin. Kyse on kirkon toteuttamista lakisääteisistä yhteiskunnallisista tehtävistä, jotka eivät palvele yksinomaan kirkon jäseniä, vaan muitakin kansalaisia ja ulkomaalaisia.

Rahoituslaki tuli voimaan 2016 ja rahoituksen taso kyseiselle vuodelle määriteltiin siten, että se kattaisi kohtuullisen osuuden evankelis-luterilaisen kirkon hoitamien lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien hoitamisesta. Kohtuulliseksi osuudeksi arvioitiin noin 80 %. Jo rahoituslakia säädettäessä eduskunnan hallintovaliokunta kuitenkin totesi, että osaksi lakisääteiset tehtävät jäävät edelleen kirkon jäsenten kustannettavaksi. Valiokunta piti myös perusteltuna, että selvitetään eri mahdollisuuksia sen epäkohdan korjaamiseksi, että kirkon jäsenet joutuvat kattamaan myös kirkkoon kuulumattomien lakisääteisiä palveluja sen vuoksi, että valtion rahoitus ei kata noin 20 prosentin suuruista osuutta kyseisten yhteiskunnallisten palvelujen kustannuksista (HaVM 37/2014 vp, s. 3). Tähän selvitystyöhön ei ole edelleenkään ryhdytty, vaikka hallintovaliokunta toisti näkemyksensä selvityksen tarpeellisuudesta mietinnössään HaVM 23/2016 vp.

Kuten esitysluonnoksesta käy ilmi vuonna 2022 evankelis-luterilaiselle kirkolle maksettu valtion rahoitus kattoi vain noin 74 % mainituista kustannuksista, mikä on alle lakia säädettäessä pidetyn kohtuullisen osuuden. Kirkkohallitus katsoo, että kirkon yhteiskunnallisten tehtävien kustannusten nousu on hautaustoimessa ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjauksissa todennäköisesti kuluttajahintaindeksin muutosta suurempi. Valtionrahoituksella rahoitettavien kulujen määrä kasvaa siten rahoitus pohjaa nopeammin. Uhkana on, että yhä suurempi osuus yhteiskunnallisista tehtävistä aiheutuvista kustannuksista joudutaan kattamaan palvelumaksuja korottamalla sekä kirkollisverovaroin.

Kirkkohallitus katsoo, että seurakuntien ja seurakuntayhtymien omistuksessa olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten osalta uhkana on, että ainakin vähävaraisimmat seurakunnat saattavat joutua lykkäämään tarpeellisiakin rakennuksen peruskorjaus- ja korjaushankkeita, jolloin rakennusten korjausvelka kasvaa entisestään.

Kirkko ja sen seurakunnat ovat omassa toiminnassaan pyrkineet toteuttamaan yhdenvertaisuutta osaksi myös lain velvoittamana. Hautaustoimilain (457/2003) mukaan evankelis-luterilaisen kirkon seurakunta tai seurakuntayhtymä voi periä hautasijan luovuttamisesta, hautaamiseen liittyvistä palveluista ja haudan hoidosta maksuja, jotka voivat olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruiset. Hautaustoimen maksuja ei voida hautaustoimilain perusteella määritellä erilaisiksi sillä perusteella, että haudattava on seurakunnan jäsen. Seurakunnat tai seurakuntayhtymät voivat ainoastaan perinteisen käytännön mukaisesti edelleen kokonaan tai osittain myöntää vapautuksen hautaustoimessa perittävistä maksuista, jos vainaja on ollut rintamaveteraani, tai muusta siihen rinnastettavasta syystä.

Lisäksi henkilöiden yhdenvertaisen kohtelun johdosta luovutettaessa seurakuntien kirkonkirjoista väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 48 §:n mukaisia todistuksia ja vastaavia asiakirjoja, todistuksista perittävien maksujen perusteet ovat samat kaikille riippumatta siitä, mihin uskontokuntaan kyseinen henkilö kuuluu tai kuuluuko hän mihinkään uskontokuntaan. Maksuissa on pyritty myös siihen, että ne ovat mahdollisimman samansuuruiset kuin Digi- ja väestötietoviraston vastaavista todistuksista perimät maksut.

Kirkkohallitus toteaa, että valtion rahoituksen määrä jo vuoden 2022 tilinpäätöstietojen mukaan on ollut noin 10 miljoonaa euroa pienempi kuin rahoituslakia säädettäessä asetettiin tavoitteeksi. Tämä huomioon ottaen, kirkkohallitus on huolissaan esitysluonnoksen aiheuttamasta lisääntyvästä paineesta muun muassa hautaustoimen maksujen korotuksiin. Kirkkohallitus pitää todennäköisenä, että ajatellun rahoituslain taloudellisia vaikutuksia evan-kelisluterilaiselle kirkolle ja sen seurakunnille ei voida riittävällä tavalla torjua tarkistamalla hautausmaiden kaikilta asiakkailta perittävien maksujen riittävyyttä.

Jos julkisen talouden menoja sopeutetaan esitysluonnoksessa ehdotetulla tavalla, kirkkohallitus pitää todennäköisenä, että osa yhteiskunnallisista tehtävistä jää kirkon jäsenten kustannettavaksi kirkollisverovaroin. Rahoituslain voimaantullessa yli 72 % kansalaisista kuului kirkkoon. Vuoden 2022 lopussa kirkkoon kuului 65 % kansalaisista, pääkaupunkiseudulla kirkkoon kuulumisprosentti on vielä huomattavasti pienempi. Tämä tarkoittaa, että yhä vähenevä joukko joutuu osaksi vastaamaan kaikkien käytettävissä olevista, kirkon ja sen seurakuntien tuottamista lakisääteisistä palveluista aiheutuvista kustannuksista. Tätä seikkaa voidaan pitää perustuslain 6 §:n vastaisena. Sen mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa uskontoon liittyvän syyn perusteella. Kirkkohallituksen mielestä riittävänä perusteena ei voida pitää julkisen talouden sopeuttamistoimenpiteitä silloin, kun toimenpiteiden negatiiviset vaikutukset kohdistuvat vain osaan kansalaisia eli kirkon jäseniin.

Kirkkohallitus katsoo, että esitetty rahoituslain muutos loukkaa myös perustuslain 11 §:ssä turvattua uskonnonvapautta. Sen mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus, johon oikeuteen kuuluu muun muassa oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kirkon jäsenyyden perusteella, henkilön toteuttaessaan oikeuttaan kuulua uskonnolliseen yhdyskuntaan, ei tule joutua suurempaan vastuuseen julkisen talouden tasapainottamisesta kuin kirkkoon kuulumattomien.

Pihlaja Pirjo
Kirkkohallitus - Kirkkohallituksen täysistunto